

Mestna občina Celje
Komisija Mladi za Celje



SE ZNAMO POGOVARJATI?

Raziskovalna naloga

Avtorji:

Vita Komel, 8. a

Ana Pilko, 8. a

Žiga Rebeušek, 8. a

Mentorica:

Višnja Praprotnik, prof.

Celje, marec 2014



SE ZNAMO POGOVARJATI?

Raziskovalna naloga

Avtorji:

Vita Komel, 8. a

Ana Pilko, 8. a

Žiga Rebeušek, 8. a

Mentorica:

Višnja Praprotnik, prof.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, marec 2014

POVZETEK

V današnjem svetu smo vedno bolj postavljeni pred izziv, kjer preverjamo, če izrečene besede v neformalnem govoru resnično držijo ali pa dobijo z upoštevanjem nebesedne komunikacije morda kakšen drug prizvok.

Zato smo se odločili narediti raziskovalno nalogo, kjer smo ugotovili, kako reagirajo učenci 7. in 8. razredov v konfliktnih situacijah doma in v šoli ter kaj vse vpliva na njihove odzive. Prav tako nas je zanimal tudi njihov socialni status, za katerega menimo, da vpliva na način odzivanja v neprijetnih situacijah. Kako pogosto se sprejo s starši in kaj pri tem počnejo, se tudi zlažejo ter ali imajo občutek, da se besede staršev včasih ne ujemajo z njihovim izrazom telesa, nam je pokazal empirični del naloge.

Podatke smo zbrali na vzorcu 64 učencev. Izpolnjevali so anketni vprašalnik, kako se odzivajo v različnih okoliščinah. Posebno nas je zanimala domača situacija komuniciranja ob prepiranju.

Ključne besede: komuniciranje, besedna, nebesedna komunikacija, prepir

Kazalo vsebine

I. UVOD

| | |
|-----------------------------------|---|
| 1 Cilji raziskovalne naloge | 1 |
| 1.1 Raziskovalne hipoteze..... | 1 |
| 1.2 Raziskovalne metode | 2 |

II. TEORETIČNI DEL

| | |
|----------------------------------|---|
| 2 Oblike komunikacije | 3 |
| 2.1 Nebesedna komunikacija | 3 |
| 2.2 Besedna komunikacija | 4 |

III. PRAKTIČNI DEL

| | |
|----------------------------------------------------------|----|
| 3 Namen | 5 |
| 3.1 Raziskovalne hipoteze | 5 |
| 3.2 Spremenljivke | 6 |
| 4 Metodologija | 6 |
| 4.1 Raziskovalni vzorec..... | 6 |
| 4.2 Postopki zbiranja podatkov | 7 |
| 4.2.1 Organizacija zbiranja podatkov | 7 |
| 4.2.2 Značilnosti vprašalnika | 7 |
| 4.2.3 Postopki obdelave podatkov | 8 |
| 5 Rezultati in interpretacija | 8 |
| 5.1 Analiza ankete | 8 |
| 5.1.1 Izobrazba staršev in reakcije pri prepiranju | 8 |
| 5.1.2 Pogostost prepиров | 10 |
| 5.1.3 Laganje | 11 |
| 5.1.4 Odnos do staršev | 12 |
| 5.1.5 Odnos do učiteljev | 13 |
| 5.1.6 Uporaba kretenj | 14 |
| 5.1.7 Mašila | 15 |
| 6 Sklep | 16 |
| 7 Viri in literatura | 17 |
| 8 Priloga | 17 |

I. UVOD

1 CILJI RAZISKOVALNE NALOGE

V nalogi smo se odločili raziskati naše domneve, da učenci včasih ne mislimo tega, kar rečemo. Pogosto pa rečemo nekaj drugega, z glasom ali govorico telesa pa tega ne sporočamo. Včasih se zgodi tudi, da to opazimo pri učiteljih ali starših, ko nam nekaj naročijo, mi pa razumemo to nekoliko drugače, pogosto pa je tudi obratno. Prav zaradi teh neskladij so prepiri tako v šoli kot doma situacije, kjer se ne znamo primerno odzvati. Zato smo se odločili za anketo med našimi učenci, ki bi nam pomagala pojasniti vzroke za takšna odstopanja v komunikaciji. Ko omenjamo najstnike v hipotezah, mislimo na učence 7. in 8. razredov naše šole (I. OŠ Celje).

1.1 Raziskovalne hipoteze

Pred raziskovanjem smo postavili več hipotez, ki smo jih želeli podrobneje analizirati.

HIPOTEZA I: Predvidevamo, da izobrazba staršev pogojuje način komuniciranja tudi pri preprih.

HIPOTEZA II: Menimo, da se večina doma pogosto prepira.

HIPOTEZA III: Ocenjujemo, da se večina najstnikov ne mara direktno soočiti s težavami, ampak se jim raje izogibajo.

HIPOTEZA IV: Predvidevamo, da se zaradi enostavnejše rešitve preprirov mnogi najstniki zatekajo k lažem.

HIPOTEZA V: Menimo, da večina svoje starše tika, s čimer kažejo na sproščeno komunikacijo v družini.

HIPOTEZA VI: Predvidevamo, da večina pozdravlja učitelje z »Dober dan« in s tem kaže na spoštljiv in uraden odnos do njih.

HIPOTEZA VII: Ocenjujemo, da večina uporablja pri pogovoru kretnje.

HIPOTEZA VIII: Menimo, da velika večina učencev pri sporazumevanju uporablja različne oblike mašil.

1.2 Raziskovalne metode

V prvem delu raziskovalne naloge smo uporabili deskriptivno metodo, ki nam je bila v pomoč, ko smo želeli pojave spoznati na zunaj in jih opisati. Kavzalna neeksperimentalna metoda je bila primerna, ko smo želeli pridobljene podatke podrobneje pojasniti in poiskati vzorčno-posledično zvezo med njimi. V raziskavi bomo uporabili tudi metodo anketnega vprašalnika (priloga), v katerem so vprašanja zaprtega tipa.

II TEORETIČNI DEL

2 OBLIKE KOMUNIKACIJE

Wechtersbach [2005] navaja, da pomeni komunicirati (lat. *communicare*) posvetovati se, razpravljati, vprašati za nasvet. Komuniciranje je torej odnos, s katerim izmenjujemo informacije. Na eni strani imamo nekoga, ki je prejemnik informacij in na drugi nekoga, ki je oddajnik. Komunikacija je možna le, če je na obeh straneh človek. Kadar se pogovarjamo s prijatelji, gledamo televizijo, beremo knjigo, pobožamo nekoga ... komuniciramo.

Seveda je veliko boljše celostno prejetje informacij, z opazovanjem in sprejetjem realnosti. Vedno pa to ni možno. Zato se takrat zatečemo h komunikaciji.

Sposobnost učinkovitega sporazumevanja je ena izmed najpomembnejših veščin za uspeh v življenju. Zmožnost uspešne komunikacije žal ni vedno prirojena, je pa pozitivno to, da se je lahko naučimo. Da se naučimo komunicirati na zares odrasel način, pa je potrebno vložiti veliko volje in truda in opustiti ustaljene navade komuniciranja in jih zamenjati z novimi, učinkovitejšimi.

2.1 Nebesedna komunikacija

Govorica telesa (Selič, 2014) se izraža skozi način govorjenja, tonskega glasu, zunanega videza in dotika. Nebesedna komunikacija pusti najboljši vtis. Pri njej ne uporabljamo zvokov oz. besed. Lahko se zgodi, da je namerna ali nenamerna. Z njo izražamo čustva, odnos do drugih, svoja stališča in predvsem mnenje.

Največ pokažemo z nebesedno komunikacijo, to je kar 55%, način govorjenja pa pokaže približno 38%, neposreden pomen zajema le 7% vtisa.

Očesni stik se razlikuje po času, če traja več časa > naklonjenost, izogibanje očesnega stika > sram, odsotnost > žalost.

Pri govorici telesa upoštevamo **gibe in kretnje**, položaj premikanja (rok, nog, prstov in glave), odzivanje (sunkovito/sproščeno, hitro/počasno, velika/mala odsotnost).

Uporabljamo jih za ilustracije povedanega, količino, poudarjanje, čustva, telesno držo in napetost mišic:

- npr. tipične kretnje: roke k ustom, nosu – sram, stiskanje pesti – jeza;
- nekateri gibi imajo enoznačen pomen (npr. prikimavanje, odkimavanje), ki pa ni nujno enak v vseh kulturah;
- telesna drža;
- napetost mišic: napeta/sproščena, toga/mlahava.

Načini govorjenja **po glasu** pa se razlikujejo po tonski višini, glasnosti, barvi glasu, hitrosti.

Zunanji videz se odraža skozi obleko, osebne predmete, pričesko, nakit in tetovaže. Te lastnosti lahko izražajo našo osebnost, vlogo v skupini in poklic.

Dotiki so način vzpostavljanja bližine oz. intimnosti. Največ dotikov se zgodi pri komunikaciji s tistimi, ki so nam blizu (npr. objem), vendar je splošno pri komunikaciji dotikov bolj malo in se odražajo z rokovanjem. Velikokrat dotiki izražajo naša čustva.

2.2 Besedna komunikacija

Po besedah Špele Progar [2014] besedno komunikacijo delimo na pisno in govorno komunikacijo.

Pomembne so **napisane ali izgovorjene besede**, torej vsebina sporočila. Z besedno komunikacijo zavestno izražamo sporočilo in jo običajno dobro kontroliramo. Če želimo takojšnjo povratno informacijo, je primernejša govorna komunikacija.

Govorna komunikacija lahko poteka **osebno, po telefonu, videokonferenci** ... Njene prednosti so, da je hitra, imamo možnost takojšnje povratne informacije, spremlja jo nebesedna komunikacija, pa tudi sogovorniku lahko dodatno pojasnimo zadevo in pripomoremo k večji razumljivosti sporočila. Ima pa tudi nekaj pomanjkljivosti, da običajno ne shranjujemo informacij in smo slabše pripravljeni, recimo, če je situacija spontana.

Pisno komunikacijo po običajni pošti vedno bolj nadomeščajo **elektronska pošta, internetna sporočila, SMS-i** ... Njene prednosti so, da imamo možnosti shranjevanja podatkov, pa tudi kasnejšega vpogleda in zelo je koristna pri poslovni komunikaciji.

III PRAKTIČNI DEL

3 NAMEN

Komuniciramo vedno z namenom, da bi nekaj dosegli. Že majhen otroček z jokom sporoča svoje nezadovoljstvo in želi, da mu ugodimo. Pogosto namen komunikacije ni samo prenos sporočila, pač pa želimo pri prejemniku sporočila sprožiti tudi kakšno reakcijo. Če povemo otroku, da bo jutri deževalo, ga želimo s tem opozoriti, da se mora ustrezno pripraviti na te vremenske pogoje.

3.1 Raziskovalne hipoteze

HIPOTEZA I: Predvidevamo, da izobrazba staršev pogojuje način komuniciranja tudi pri preprih.

HIPOTEZA II: Menimo, da se večina doma pogosto prepira.

HIPOTEZA III: Ocenjujemo, da se večina najstnikov ne mara direktno soočiti s težavami, ampak se jim raje izognejo.

HIPOTEZA IV: Predvidevamo, da se zaradi enostavnejše rešitve preprirov mnogi najstniki zatekajo k lažem.

HIPOTEZA V: Menimo, da večina svoje starše tika, s čimer kažejo na sproščeno komunikacijo v družini.

HIPOTEZA VI: Predvidevamo, da večina pozdravlja učitelje z »Dober dan« in s tem kaže na spoštljiv in uraden odnos do njih.

HIPOTEZA VII: Ocenjujemo, da večina uporablja pri pogovoru kretnje.

HIPOTEZA VIII: Menimo, da velika večina učencev pri sporazumevanju uporablja različne oblike mašil.

3.2 Spremenljivke

- 1) Spol
- 2) Izobrazba staršev
- 3) Pogostost preprirov s starši
- 4) Reakcije pri prepiranju
- 5) Pogostost laganja
- 6) Neujemanje nebesedne in besedne govorice
- 7) Ogovarjanje staršev
- 8) Pozdravljanje učiteljev
- 9) Uporaba kretenj
- 10) Pogostost uporabe mašil

Vse spremenljivke so neodvisne, razen 4. in 5., ki je odvisna od drugih faktorjev.

4 METODOLOGIJA

4.1 Raziskovalni vzorec

V raziskovalni vzorec je bilo zajetih 64 učencev 7. in 8. razredov I. OŠ Celje.

| SPOL | število | procenti |
|--------|---------|----------|
| moški | 31 | 48 % |
| ženski | 33 | 52 % |
| skupaj | 64 | 100 % |

Preglednica 1: Število in procenti anketiranih glede na spol

Iz preglednice je razvidno, da je anketo opravljalo več deklet kot fantov, vendar na rezultat ta podatek bistveno ne vpliva, saj se tako fantje kot dekleta obnašamo v šolskem okolišu zelo podobno, prav tako se podobno prepiramo tudi doma.

4.2 Postopki zbiranja podatkov

Podatke smo zbirali od oktobra do decembra 2013 z opazovanjem šolskih in domačih situacij ter anketnim vprašalnikom, sestavljenim iz vprašanj zaprtega tipa.

4.2.1 Organizacija zbiranja podatkov

Anketiranje smo izvajali na I. OŠ Celje v 7. in 8. razredih pri predmetih, kjer se razredi ne delijo na skupine in so bili prisotni vsi učenci, razen seveda manjkajočih zaradi bolezni ali druge odsotnosti. Pri reševanju ankete smo bili učencem na voljo za dodatna pojasnila pri vprašanjih, kjer ne bi česa razumeli. Vprašanj ni bilo potrebno dodatno pojasnjevati.

4.2.2 Značilnosti vprašalnika

- Vsebinske značilnosti: anketa vsebuje deset vprašanj zaprtega tipa (spol, izobrazbo staršev, pogostost prepиров s starši, reakcije pri prepiranju, pogostost laganja neujemanje nebesedne in besedne govorice, ogovarjanje staršev, pozdravljanje učiteljev, uporaba kretenj, pogostost uporabe mašil).
- Objektivnost: Objektivnost smo dosegli z vprašanji zaprtega tipa.
- Veljavnost: Z anketnim vprašalnikom smo pridobili želene podatke, s katerimi smo lahko podkrepili naše domneve. Pred uporabo smo se o sestavi vprašanj in končni obliki posvetovali z našo mentorico.
- Zanesljivost: Anketni vprašalnik je sestavljen tako, da ni bilo možno razumeti vprašanj drugače kot le enopomensko, pred izpolnjevanjem smo posebno poudarili anonimnost, da so lahko učenci odgovarjali brez zadržkov. Tudi odgovori so bili enopomenski.

4.2.3 Postopki obdelave podatkov

Pridobljene podatke smo pregledali in obdelali s pomočjo računalniškega programa Excel. Podatke smo prikazali grafično, izračunali smo absolutne in odstotne vrednosti.

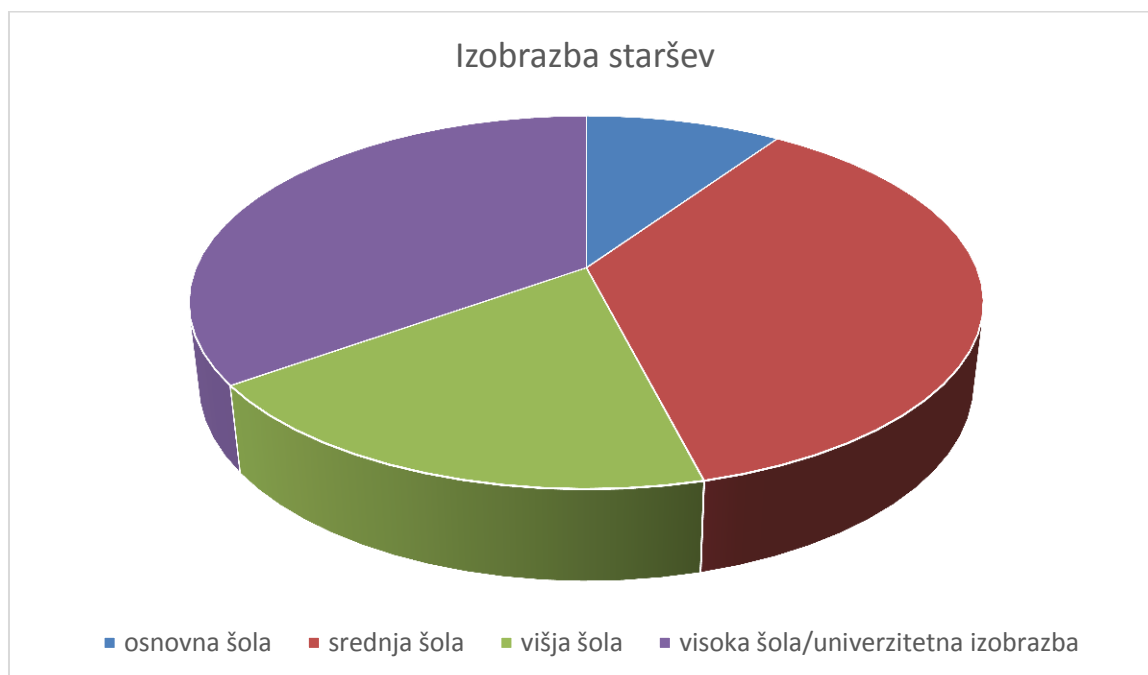
5 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

5.1 Analiza ankete

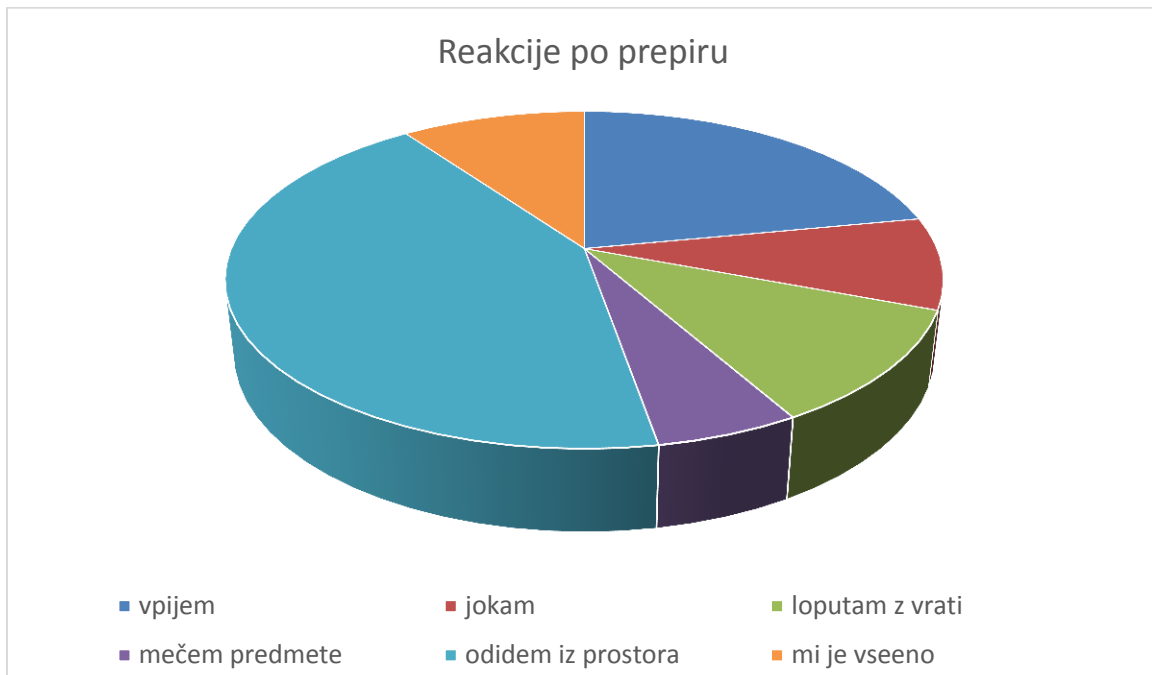
5.1.1 Izobrazba staršev in reakcija pri prepiranju

Naše predvidevanje je bilo, da izobrazba staršev vpliva tudi na način komuniciranja. Menili smo, da bodo učenci višje in visoko izobraženih staršev od ponujenih možnosti reakcije pri prepirih izbrali, da se preprirom, če se le da, izognejo ali odidejo iz prostora. Anketa je našo domnevo tudi potrdila, kar pomeni, da sta tako HIPOTEZA I in HIPOTEZA III potrjeni. S tem sicer hkrati pokažejo, da se ne želijo »izpostavljati moraliziranju« in prevzemati odgovornost za nastalo situacijo.

- a) osnovna šola – 6 (10%)
- b) srednja šola – 23 (37%)
- c) višja šola – 12 (19%)
- d) visoka šola/univerzitetna izobrazba – 22 (35%)



- a) vpijem – 20 (22%)
- b) jokam – 8 (9%)
- c) loputam z vrati – 10 (11%)
- d) mečem predmete – 5 (5%)
- e) odidem iz prostora – 39 (43%)
- f) mi je vseeno – 9 (10%)



5.1.2 Pogostost prepirov

Iz predhodno opazovane situacije v razredih smo predvidevali, da se učenci doma pogosto prepirajo, kar je potrdilo kar 62 % učencev in je HIPOTEZA II tako potrjena. Hkrati pa je to tudi zaskrbljujoč podatek.

- a) Vsak dan – 4 (6%)
- b) Nekajkrat na mesec – 39 (62%)
- c) Nikoli – 8 (13%)
- d) Drugo:
 - Enkrat na dva/tri mesece – 1 (2%)
 - Enkrat na teden – 3 (5%)
 - Včasih – 4 (6%)
 - Skoraj nikoli – 1 (2%)
 - Malokrat – 1 (2%)
 - Enkrat na mesec – 1 (2%)
 - Zelo redko – 1 (2%)



5.1.3 Laganje

Pri pogovorih smo opazili, da so učenci raje neprijetno resnico prikrojili po svoje, kot povedali po pravici. Predvidevali smo, da se pogosto, sploh pri prepirih, zatekajo k lažem, kar nam je potrdilo kar 56 % učencev, tako je HIPOTEZA IV potrjena.

- a) Vsak dan – 3 (5%)
- b) Nekajkrat na mesec – 36 (56%)
- c) Nikoli – 12 (19%)
- d) Drugo:
 - Včasih – 3 (5%)
 - Enkrat na mesec – 1 (2%)
 - Skoraj nikoli – 2 (3%)
 - Ne pogosto – 1 (2%)
 - Nekajkrat na teden – 1 (2%)
 - Ko vem, da sem naredil nekaj narobe – 1 (2%)
 - Ko je potrebno – 1 (2%)
 - Nekajkrat na leto – 1 (2%)
 - Redko – 1 (2%)
 - Zelo redko – 1 (2%)



5.1.4 Odnos do staršev

Menili smo sicer, da večina učencev starše tika, kar kaže na sproščen odnos komuniciranja. Predvidevali smo, da sproščen odnos omogoča tudi iskrene in odprte pogovore, da zato učenci nimajo razloga za laganje. Le pet učencev starše vika, vsi ostali jih tikajo, kar je potrdilo tudi našo V. HIPOTEZO.

- a) Tikam – 58 (92%)
- b) Vikam – 5 (8%)
- c) Onikam – 0
- d) Se redko pogovarjam z njimi – 0
- e) Drugo – 0



5.1.5 Odnos do učiteljev

Predvidevali smo, da ima večina učencev kljub laganju in pogostim domačim prepirom še zmeraj spoštljiv odnos do učiteljev, ki ga pri prvem vtisu pokažejo s primernim pozdravom »Dober dan« ali kvečjemu z »Zdravo«. Rezultati so potrdili HIPOTEZO VI.

- a) Dober dan! – 61 (91%)
- b) Zdravo! – 6 (9%)
- c) Hej! – 0
- d) Jih ne pozdravljam – 0
- e) Drugo – 0



5.1.6 Uporaba kretenj

Menili smo, da si pri sporazumevanju pomagajo podkrepiti besede s kretnjami, kar nam je potrdila tudi anketa, s tem pa tudi HIPOTEZO VII.

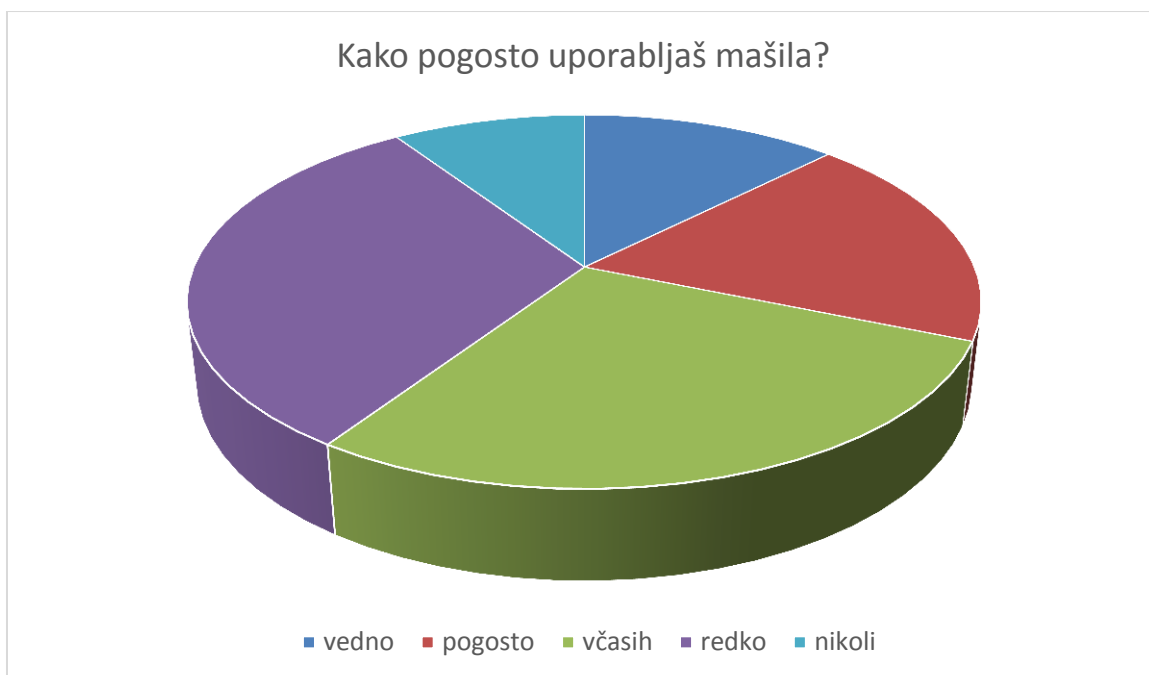
- a) Vedno – 1 (2%)
- b) Pogosto – 19 (30%)
- c) Redko – 30 (47%)
- d) Nikoli – 12 (19%)
- e) Drugo:
 - Včasih – 2 (3%)



5.1.7 Mašila

Naša pričakovanja so bila, da učenci uporabljajo pri komunikaciji tudi različna mašila, saj še nimajo izoblikovanih lastnih stališč, tako pa pridobivajo z mašilu na času. Naša pričakovanja so bila potrjena, saj 28 % uporablja mašila včasih, 31 % pa redko.

- a) Vedno – 8 (13%)
- b) Pogosto – 12 (19%)
- c) Včasih – 18 (28%)
- d) Redko – 20 (31%)
- e) Nikoli – 6 (9%)



6 SKLEP

Raziskovalne naloge smo se lotili, ker smo iz medsebojne komunikacije v šoli ugotovili, da se ne znamo sporazumevati. Velikokrat se nam je namreč zgodilo, da je sošolec našo opazko, ki je bila šaljiva, vzel kot namerno žaljenje. Ker smo opazili, da je takšen način pripeljal vedno do prepиров, smo želeli raziskati, kje so temeljni vzroki za takšno razumevanje.

Že anketni vprašalnik smo sestavili tako, da bi prišli do ugotovitev, ki so nas spodbudile, da smo se lotili naloge s tem naslovom.

Iz potrjenih hipotez smo dobili dodatno informacijo, da se učenci dejansko obnašajo tako, kot se tudi zaradi podobnih okoliščin v domačem okolju. Tisto, kar je morda zaskrbljujoče, pa je, da med prepiranjem odidejo iz prostora in tako ostanejo težave nerešene. Na takšen način jih le odložijo za nekaj časa. Ko se ponovno znajdejo v podobni situaciji, se spet lotijo reševanja težav po principu laganja ali odhoda iz prostora.

Tudi starši včasih ne rečejo točno tistega, kar mislijo, zato se nekako podobnega vzorca držijo tudi otroci.

Menimo, da je premalo podobnih tem, kjer bi se o težavah medsebojne komunikacije pogovorili. Dobro bi bilo, da bi se morda v okviru kakšnega predmeta dodatno poučili, na kaj vse moramo biti pri navezovanju stikov pozorni. Predvsem je zelo pomembna nebesedna komunikacija, ki pa ji dajemo v vsakdanjem življenju najmanjši pomen.

Današnje življenje nam že tako nudi drugačne oblike komuniciranja (računalniki, telefoni, skype ...), zato je toliko bolj pomembno, da se v živi komunikaciji ne prepiramo, da pogovori potekajo pomirjujoče, spoštljivo, zabavno, da znamo tudi neprijetne stvari povedati na primeren način.

Kot pravi Mali princ: »Prazno je upati, da bomo legli v hrastovo senco, brž ko posadimo drevo.« (Saint-Exupéry, 2012, str.[5])

Zato je pomembno, da se začnemo že kot otroci učiti primerne komunikacije, ki jo bomo uspešno znali prenašati na svoje potomce.

7 VIRI IN LITERATURA

Lowndes, Leil. 2010. *Umetnost pogovarjanja: 92 nasvetov, kako uspešno navezati stike in kramljati z ljudmi*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Pease, Allan. 2007. *Kako spretno komunicirati z ljudmi*. Ljubljana: Lisac & Lisac

Pease, Allan. 2008. *Velika šola govornice telesa*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Progar, Špela. 2014. *Besedna in nebesedna komunikacija* [online]. Dostopno na spletnem naslovu : http://www.sc-nm.com/szks/file/open/405_5fbf52778f43/Besedna%20in%20nebesedna%20komunikacija.pdf

Saint-Exupéry, Antoine de. 2012. *Kdor hoče videti, mora gledati s srcem: najlepše misli Antoina de Saint Exupéryja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Selič, Polona. 2014. *Komunikacija – temeljna izhodišča: nemogoče je ne-komunicirati* [online]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.mf.uni-lj.si/dokumenti/f61a7e998bd0af4f1c4083805b2bfb45.pdf>

Urban, Hal. 2008. *Moč pozitivnih besed*. Ljubljana: Tuma.

Wechtersbach, Rado. 2005. *Informatika*. Ljubljana: Saji.

Wetherbe, James C. 2005. *Veščine sporazumevanja*. Ljubljana: Orbis.

NASLOVNICA:

http://dalje.com/slike/slike_3/r1/g2010/m06/y236796294136499.jpg

PREGLEDNICA:

Preglednica 1: Število in procenti anketiranih glede na spol

8 PRILOGA:

Anketni vprašalnik

ANKETNI VPRAŠALNIK

Smo učenci 8. a razreda in delamo v letošnjem šolskem letu raziskovalno nalogo o tem, ali se sploh znamo sporazumevati. Prosimo Vas, da nam pri analizi in naših domnevah pomagate s svojimi odgovori. Vprašalnik je anonimen.

Hvala za sodelovanje,
Ana Pilko, Vita Komel in Žiga Rebeušek

1. Obkroži svoj spol:

- a) ženski,
- b) moški.

2. Izobrazba staršev:

- a) osnovna šola,
- b) srednja šola,
- c) višja šola,
- č) visoka šola/univerzitetna izobrazba.

3. Kako pogosto se skregaš s starši?

- a) Vsak dan.
- b) Nekajkrat na mesec.
- c) Nikoli.
- d) Drugo _____.

4. Tvoje reakcije pri prepiru so:

- a) vpijem,
- b) jokam,
- c) loputam z vrati,
- d) mečem predmete,
- e) odidem iz prostora,
- f) mi je vseeno.

5. Kako pogosto se zlažeš?

- a) Vsak dan.
- b) Nekajkrat na mesec.
- c) Nikoli.
- d) Drugo _____.

6. Kako pogosto opaziš, da starši ne mislijo tega, kar rečejo?

- a) Pogosto.
- b) Včasih.
- c) Redko.
- d) Nikoli

7. Kako se pogovarjaš s starši?

- a) Tikam.
- b) Vikam.
- c) Onikam.
- d) Se redko pogovarjam z njimi.
- e) Drugo _____.

8. Kako pozdravljaš učitelje?

- a) Dober dan!
- b) Zdravo!
- c) Hej!
- d) Jih ne pozdravljam.
- e) Drugo _____.

9. Ali pri pogovoru uporabljaš kretnje?

- f) Vedno.
- g) Pogosto.
- h) Redko.
- i) Nikoli.
- j) Drugo _____.

10. Kako pogosto uporabljaš mašila?

- f) Vedno.
- g) Pogosto.
- h) Včasih.
- i) Redko.
- j) Nikoli.